

Секція 2
РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Баулін О. В., кандидат юридичних наук, доцент, викладач відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, Національної академії прокуратури України

ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ (IN ABSENTIA):
ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ

З набранням чинності Закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини», прийнятого 7.10.2014 р. під впливом певних політичних, економічних та інших факторів, у вітчизняній правовій системі з'явився інститут спеціального кримінального провадження (*in absentia*), основні норми якого зосереджені у гл. 24-1, п. 20-1 розділу XI «Перехідні положення», п. 12 ч. 1 ст. 309, ч. 3, ч. 4 ст. 323 КПК України.

Цей інститут забезпечує притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили перелічені у ч. 2 ст. 297-1 КПК злочини (з урахуванням тимчасової дії абз. 2 п. 20-1 розд. XI КПК), але з метою ухилення від неї переховуються від органів правопорядку на тимчасово окупованій території чи в зоні проведення антитерористичної операції, де у повній мірі не діє українська влада, або ж на території держав, які видають засуджених лише на виконання вироку і забезпечують конфіскацію та відшкодування завданих ними збитків за рахунок майна, що належить засудженим або особам, які несуть майнову відповідальність за завдану їм протиправними діями шкоду.

При цьому зміст та форма такого провадження, що здійснюється за відсутності у ньому підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*), повинні відповідати загальним

засадам кримінального провадження, з урахуванням певних особливостей, встановлених законом (ч. 2 ст. 7 КПК).

Сьогодні даний інститут перебуває на етапі практичної апробації своїх можливостей. Кількість спеціальних проваджень сягнула за 500, а обвинувальних вироків суду – за десяток. Активне застосування спеціального режиму кримінального провадження вказує на намагання прокурорів, як уповноважених ініціювати такий режим, забезпечити розумні строки та підвищення ефективності кримінальної юстиції, реалізацію принципу невідворотності покарання і належного захисту державних і публічних інтересів, а також свідчить про подальшу інтеграцію України до європейських та міжнародних стандартів кримінального судочинства.

Як відомо, можливість здійснення процесу за відсутності у ньому обвинуваченого (*in absentia*) передбачена Європейською конвенцією про міжнародну дійсність судових рішень у кримінальних справах 1970 р. Позитивом такого способу судочинства є процесуальна економія, обумовлена його спрощенням і прискоренням. З урахуванням певних критеріїв цей порядок рекомендує застосовувати Комітет міністрів Ради Європи (Резолюція 75(11) від 19.01.1973 р., Рекомендація № 6R(87)18 від 17.09.1987 р.). За наявності гарантій, закріплених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (участь захисника; належне повідомлення підозрюваного чи обвинуваченого про місце і час проведення процесуальних дій за його участю; право засудженого на оскарження заочного вироку тощо), процес за відсутності у ньому особи допускається Європейським судом з прав людини.

Проте, закріплена у чинному КПК України назва цього провадження як спеціального не зовсім вдало відображає його природу і сутність. На наш погляд, більш влучним було б назвати його заочним. І ось чому.

У перекладі з латині словосполучення «*in absentia*» означає «за відсутності». Якщо звернутися до вітчизняних словників, то слово «спеціальне» тлумачиться як: 1) призначене для кого-, чого-небудь; що має особливе призначення; 2) що стосується окремої галузі науки, техніки, мистецтва і т. ін.;

призначене для спеціалістів цієї галузі [1, с. 501-502]. Особливістю аналізованого кримінального провадження є не якесь його спеціальне призначення, оскільки воно, як вже було зазначено з посиланням на ч. 2 ст. 7 КПК, має відповідати загальним засадам кримінального провадження і слугує виконанню його завдань, що визначені у ст. 2 КПК, а лише його здійснення за відсутності підозрюваного чи обвинуваченого. І за своєю суттю та тлумаченням відомих мовознавців є заочним, тобто таким, що «відбувається за відсутності особи, якої щонебудь стосується» [2, с. 237].

Недоречним є і розміщення норм, що визначають порядок проведення спеціального досудового розслідування і спеціального судового провадження у різних главах КПК. З цього приводу слушними є пропозиції щодо необхідності їх об'єднання в одну главу під назвою «Заочне досудове розслідування та судове провадження» [3, с. 55]. Проте, як уявляється, більш вдалою буде така назва глави: «Заочне кримінальне провадження», яка має знайти своє місце у розділі VI «Особливі порядки кримінального провадження» і мати розподіл на два параграфи, перший з яких має стосуватися регулювання досудового розслідування, другий – судового провадження.

Список використаних джерел

1. Словник української мови. – [В 11-ти т.]. – Т. IX «С» / редкол.: І. К. Білодід (голов.), А. А. Бурячок, В. О. Винник та ін. – Київ : Наук. думка, 1975. – 917 с.
2. Словник української мови. – [В 11-ти т.]. – Т. III «З» / Редкол.: І. К. Білодід (гол.), А. А. Бурячок, В. О. Винник та ін. – Київ Наук. думка, 1972. – 744 с.
3. Удалова Л. Д. Здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного, обвинуваченого / Л. Д. Удалова, Д. П. Письменний // Право України. – 2015. – № 7. – С. 51–57.